

Vad händer med evig tid?

”Om 50 år är vi alla döda!” Bildts gamla citat, som hans meningsmotståndare gladeligen lyfte ur sitt sammanhang för att plocka poäng när det begav sig, är förhoppningsvis inte helt sant. Och även om Bildts engagemang i hållbarhetsfrågan genom åren lämnat en del övrigt att önska så används citatet inte just här för att klämma dit honom. Det är istället för att sätta fingret på det 50-årsperspektiv som även tydligt präglar hur hållbart vi bygger i dag.

Beständighet är inget som tas i beaktande i dagens ledande certifieringssystem för byggande, eller för den delen i marknads syn på hållbarhet. Fokus vilar istället tungt på hokus-pokus-kalkyler som gör att man med hjälp av kompensatoriska insatser kan få ihop certifieringsgrundande livscykelanalyser som sträcker sig ... just det, exakt 50 år in i framtiden.

Vad som sker efter ett halvsekel är betydligt mindre intressant. Det är med andra ord rena slit-och-slängtänkande och ett mikroskopiskt tidspann, sett ur alla evidensbaserade hållbarhetsperspektiv.

Med det sagt: självklart är begränsningen av utsläpp av växthusgaser i dag helt centralt. Vi måste jaga precis varje kilo CO₂. Frågan är bara om vi kan fortsätta att agera så på bekostnad av beständighet? Mindre beständiga byggnader kommer att kräva större åtgärder närmare i tiden. Måhända bortom den magiska gränsen på 50 år, men senast jag kollade så var det i princip bara foliehattar som vågade påstå att vi löst klimatkrisen vid den framtida tidpunkten. Och när nu allt fler klimatförnekande foliehattar kommit till makten så kastas om möjligt en ännu mörkare skugga över den förhoppningen.

Vi fortsätter alltså gladeligen att knuffa problemen framför oss. Att vi hamnat här handlar såklart i mångt och mycket om marknads ”pragmatism”. Branschen pratar i dag om höga kostnader. Vad man menar är egentligen priset man får betala i syfte att få projekten att gå ihop enligt dagens modeller för genomförande och ägande – inte fastighetens kostnader för boende och brukare sett ur ett längre perspektiv. Prislappen inkluderar givetvis marknads krav på projektvinster och avkastningskrav eftersom dagens nyproducerade fastigheter har sin huvudsakliga funktion som investeringsobjekt, inte som

FOTO: PRIVAT

goda livsmiljöer. Byggprojektet som fått den nödvändiga LCA-stämpeln kan fyllas med hyresgäster, den blir både lönsam och kan torgföras som förträfflig ur ett hållbarhetsperspektiv av fonder och fastighetsbolag. Alldeles oavsett i vilket skick samma fastighet befinner sig i om 20-30 år, som bland annat beror på val av material och lösningar.

Även från offentligt håll verkar man från stadsbyggnads- och arkitekturperspektiv i dag livrädd för utsträckta tidsperspektiv. Det förr så självklara; att bygga för ”evig tid”, har blivit otänkbart. Buzzwords som flexibilitet och återbruk har hamnat långt högre upp på dagordningen. Inte ens kommunerna med högst klimatambitioner ställer några kontrollfrågor om projektens beständighet, trots att kostnadspressande kvalitetsprutning efter bara ett par decennier kan få mycket kostsamma och klimatpåverkande åtgärder som följd. Sânt skiner inte igenom i LCA-siffrorna.

Nej, allt var inte bättre förr. Men med äkta material som en absolut förutsättning för byggandet kom en större beständighet ofta på köpet. Samma sak med den självklarhet med vilken man såg på sina investeringar ur ett längre perspektiv. Det är tydligt att vi har mycket att lära av historien när vi ska skapa ett mer hållbart byggande för framtiden. ■

JESPER LÖVKVIST

EN AV ARKITEKTKONTORET UTOPIAS GRUNDARE
OCH VINNARE AV STENPRISET 2024.